

Ödesbölen i pandemins tid

Jag sitter i karantän och läser en kittlande populärhistoria.

I strålande sol, med vintern på reträtt över ängarna ner mot sjön med sitt gula fjolårsgräs.

Här drog digerdöden fram en gång. Jag lyssnar efter storspoven. Men allt jag hör utifrån blir till motsägelser i ett landskap som jag trodde var välkänt. Den jämtländska naturen ramar in, och himlen blir en knallblå illusion av säkerhet. Vacklande strukturer hotar en rationell värld.

Kunskap blir plötsligt fragmentarisk och inga säkra svar finns. Ordet corona nämns förmodligen ettusen gånger om dagen och Den Nyckfulla Döden är tillbaka. Som i bilden av Antonius Blocks schackparti med en skoningslös motspelare, med människan som evig förlorare. Spanska sjukan gav oss en påminnelse men vi förträngde den. Och så, schack, matt, kaos och elände.

Så jag läser.

På Himalayas sydsluttningar bodde det råttor. På gnagarna bodde det loppor. På lopporna levde bakterier. Då och då blev det jordbävningar och krig. Råttorna såg sig om efter nått nytt, ungefär samtidigt som maktkamperna kring Nyköpings Gästabud i början av 1300-talet. Kina drabbades först. Sedan tog det sjutton år för pesten att nå våra trakter. Ingen jobbade "remote" på den tiden. Alla hade loppor. De fattiga fick ta hand om liken och folk sprang som yra höns. Hönsen dog också.

Byar dog ut och täcktes av skog för generationer framåt. Kanske 50 miljoner dog. Ingen vet säkert.

Då som nu, inget civilförsvaret värt namnet. Även om norditalienarna gjorde försök med karantänsbestämmelser på 1300-talet förstod man aldrig riktigt varför. Omkring år 2000 ville säkert någon stackars sakkunnig svensk tjänsteman påpeka något viktigt. Men politikern lyssnade inte.

- *Vi stryker beredskapslagren, sen tar vi lunch. Och över sexhundra respiratorer. Va! Vem faen behöver 630 respiratorer?*
- *Ja men nu är det så ...*
- *Efter lunchen stryker vi fältsjukhusen.*
- *Ja men ...*

Pesten är sedan länge reducerad till en onödig sjukdom som frodas i okunskap, smuts och elände.

Men det tog dagar, kanske sjutton, för coronaviruset att nå vår antiseptiska värld. Genomslaget mäts på många sätt, i smittbarhetsindex eller efter antal döda. Eller i pengar. Antal mil betyder ingenting när avståndet inte längre handlar om kamelkaravanens. Vi och våra virus fraktas runt tillsammans någonstans i en buss nära dig, någonstans på vårt globala "russin" och alla trestjärniga krogar släcks på himlen. Plötsligt är vi inte längre oövervinnerliga. Så vi fäktar mot en fiende som är outgrundligt selektiv.

Den Nyckfulla Döden är tillbaka. Vi står på ruta ett som fånar och är återigen överspelade.

Jag kan möta mitt öde sjutton minuter bort om jag har oflyt och möter någon som nyser i närbutiken när jag hamstrar ballerinakex. Eller min granne, som köpt på sig några balar toapapper, kan smittas om han handhälsar efter att jag petat näsan. Men det troligaste är att någon hostar. Och då hostar jag och får feber, men ingen vet säkert. Om jag fyllt sjuttio, men det vet ingen säkert heller. Sen kvävs jag. Övriga springer hem till sina bopålar och skriker på åtgärder. Flocksmitta utesluter inte flockbeteende. Och inga loppor, det vet vi säkert, men covid-19 har väckt den gamla skräcken. Så kan det gå.

Som i en roman av [Kurt Vonnegut](#).

Ord som undergång och apokalyps bollas runt. För 690.000 syrier på flykt är domedagen redan en realitet. Indien har stängt. Afrika har vidöppet. Och nu; ett ljusomkransat virus

som äter tillväxtkurvor, som inget lämnar kvar till yngre snoriga arvingar på afterski i Ichgl eller Åre. Du släpar hem fyllda matkassar och bävar över börsfallet. Ni hälsade på varandra i affären, viruset och du. Ett "behändigt" litet virus som matchar vår expansiva samtid, som sopar bort en hel generation av äldre. Utan äckliga svarta bölder. Ofarligt men dödligt.

Ett virus är ett skal av protein som behöver mitt liv för att leva. Människor fortplantar sig trögt i tiden i jämförelse med ett virus som trimmat sig fram från själva livets början. Politikern är också en varelse som behöver mitt liv. I alla fall min röst. Jag känner mig som en förförd medborgare med en gnagande skuld, med brist på konsekvenstänkande och eget engagemang.

Min fåfänga konsumism och mitt sliriga medlöperi flyttar mig tillbaka till medeltiden men historia är ett ämne för nördar. Jag drömmer Mad Max-drömmar där Wall Street täckts av skog. Jag letar efter positiva järtecken som alla andra och låter kometer och statsepidemiologer passera som de vill. De betyder ingenting längre. Ekonomin saktar in, det förstår jag. Tiden saktar in. Så jag gisslar mig.

Nu yr aprilsnön ner och sikten är obefintlig. I sluttningarna mot Storsjön försvann en värld i juli 1350. Människor dog i arbetet på åkern eller flydde undan den Stora Döden som envist kom tillbaka år efter år. Odlingarna blev ängar, ängarna blev skog eller fäbodar, och fäbodarna blev gårdar igen, ibland efter en ekonomisk nedgång på hundratals år. Somliga bopålar blev kvar och är kända som ödesbölen. De kan fortfarande ses 670 år senare.

Men alla vårar har storspoven återvänt från sitt vinterviste i Västafrika.

För ännu en sommar. Det vet vi.

Text: Farbror Mosterberg

Foto: Storspöven fotograferad av Åsa Berndtsson, Wikimedia Commons